

Bacon. Een openbaring

Je kunt de tekst van Max Porter op zich lezen, maar wie de feiten over de laatste dagen van Francis Bacon wil kennen, kan terecht in de nieuwe biografie *Francis Bacon. Openbaringen*.

Dat de schilder in april 1992 in het ziekenhuis landde, was niet verwonderlijk: astma, nierkanker en hartproblemen teisterden hem – volgens zijn huisarts was hij doodziek, maar toch leefde, beminde, werkte en reisde hij volop. Hij werkte zelfs nog grote triptieken af.

Bacon (82) werd in Madrid verzorgd door een non, Sr Mercedes; voor de rest ontving hij nauwelijks bezoek in zijn luxekamer. Op 28 april werd een hartaanval hem fataal. Op 30 april werd zijn lichaam gecremeerd, zonder omhaal of getuigen. Zijn Londense galeriehouder liet zijn spullen ophalen en zijn asse werd nagestuurd.

Zuster Mercedes ontdekte pas later dat haar patiënt bijzonder was. 'Ik kon wel zien dat het een getormenteerde ziel was', vertelde ze aan *The New York Times* toen ze voor het eerst met zijn werk werd geconfronteerd. Die episode is het slotstuk van een boeiende, ronduit indrukwekkende biografie op de klassieke leest, een werk van lange adem van de Amerikaanse Pulitzerprijswinnaars Mark Stevens en Annalyn Swan, die ook al het levensverhaal van Willem De Kooning schreven. Het boek zit tjokvol details maar is toch zo verteld dat het meeslepend en coherent is. Het is in de Angelsaksische wereld dan ook als een triomf ontvangen. Bovendien is de uitgever gul geweest met reproducties, zodat je Bacons belangrijkste werken meteen bij de hand hebt.

De auteurs zetten op de eerste bladzijden de toon met een vooruitgeschoven *tranche de vie* en *tranche de carrière*: een groepstentoonstelling in 1945 in Londen waar Bacons werk bij de critici heftige reacties, meestal van afkeer, opriep. De schilder moest wel 'een wilde' zijn. De auteurs zetten de opschudding meteen in het juiste perspectief van Bacons persoonlijkheid en van de tijd.

Deze biografie bevat meer informatie over Bacons vooroorlogse jaren dan de voorgaande, bijvoorbeeld over zijn verblijf in Berlijn in de jaren 20. Natuurlijk worden zijn seksuele voorkeuren besproken en krijgen we de liefdes in zijn leven te zien, met als laatste in de rij José, die mooie, veel jongere Spanjaard. Hij was een van de redenen, naast Velázquez en Picasso en dry martini 's in Bar Cock, waarom Bacon graag naar Madrid reisde. Bijzonder is de scène in het Prado, waar hij eens op sluitingsdag alleen mag rondwalen met een curator discreet in zijn zog. (Peter Jacobs)

MARK STEVENS EN ANNALYN SWAN Francis Bacon. Openbaringen.

Vertaald door Rob de Ridder en Eric Strijbos, Spectrum, 1.024 blz., 49,99 €. Oorspronkelijke titel: 'Francis Bacon. Revelations'.

★★★★☆

schap van een verpleegster. Vijf dagen nadat hij uit het vliegtuig is gestapt, op 28 april, sterft hij. Bacon wilde geen genodigden bij de crematie en zo geschiedde.

Die gegevens vond ik niet in Max Porters *De dood van Francis Bacon*, wel in Yella Arnouts' *Het laatste gebaar. Verhalen bij de dood van kunstenaars* (2019). In het essay 'In de spiegel is de dood aan het werk. Over Francis Bacon' beschrijft ze haar bezoek aan het atelier van de schilder, een woest nest van sokken, champagnekratten, plastic zakken en vertrapte foto's. 'Zou hij voor zijn vertrek naar Madrid nog even naar boven, naar het atelier gegaan zijn? Misschien heeft hij nog een laatste keer gegrimast in zijn spiegel. Heeft hij nog eens scherp gekeken, bij zijn noorderlicht, naar het doek op de ezel. Heeft hij op de valreep, en in één haal die ene vreemde, wit grijze veeg aangebracht? Hoe zou hij de deur achter zich gesloten hebben?' Dichter dan dit kan je niet komen als essayist. Arnouts bevindt zich met haar bespiegelingen aan de rand van het speelveld van de fictieschrijver.

Porter gaat een stap verder en kruipt in het hoofd van Bacon in een boek dat net als voorgangers *Verdriet is het ding met veren* en *Lanny* een mengvorm is van theatertekst, poëzie, essay en onderzoek. Groot verschil met die twee titels: dit nieuwe boekje is hermetisch, laat zich lastig doorgronden, tenzij, wellicht, door kenners van het leven en werk van de Iers-Engelse kunstenaar.

ZINNELIJKE MOKERSLAG

In een stuk dat Max Porter voor *The Guardian* schreef, vertelt hij over zijn levenslange obsessie met de dood, iets wat zijn drie boeken laten zien. In zijn debuut rouwt een gezin om de gestorven moeder, in *Lanny* neemt een mythisch wezen de titelheld mee naar de onderwereld. Nu is Francis Bacon aan de beurt, de man van de beklemmende, vervormde (zelf)portretten, de schilder die op een van zijn triptieken het menselijke vlees van het

model over de stoel en op de grond laat druipen. Volgens Porter vertellen Bacons schilderijen vooral dit: 'We zijn allemaal vlees.'

De dood van Francis Bacon is geen poging om de schilder te duiden of te begrijpen. In korte hoofdstukken richt de ijzende kunstenaar zich tot de verpleegster van dienst. Elk hoofdstuk begint met de woorden 'Ga toch zitten.' Bacon heeft het hoofd vol zwerfvuil – hoe kan het ook anders in zijn toestand? Hij herinnert zich fragmenten uit kritieken van zijn werk, feestjes waar enkel drank hielp om het uit te houden, interviews waarin hij leugens opdiste om vervolgens te beseffen dat die 'verzinsels' dicht tegen de waarheid aan zaten. Over de kindertijd: 'Ik weet nog hoe ik in de zurige oksel van mijn nichtje geschoven lag, sardientjes in een bedstee in Dublin'. Dit soort observaties halen leken zoals ik dichterbij, andere duwen hem weg.

Net als de kunstenaar voegt de schrijver dingen samen op een ontregelende manier.

Francis Bacon heeft het hoofd vol zwerfvuil – hoe kan het ook anders in zijn toestand?

Bacon deed dit, volgens Arnouts, omdat hij hoopte dat het opgeroepen beeld 'zich zou vastzetten op het zenuwstelsel van de kijker, voor ook maar een rationele overweging zou spelen'. Uit het krantenstuk spreekt Porters hoop dat ook zijn boek een zintuiglijke en zinnelijke mokerslag is. Af en toe slaagt hij erin de lezer te vervoeren, maar zijn hulde aan Francis Bacon is helaas een werk voor ingewijden geworden.

Kathy Mathys

Francis Bacon in zijn atelier in Londen in 1974.

© Michael Holtz/Photo12 via AFP